

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 6. do 9. septembra 2011. godine, donijela je

ODLUKU

I

Graditeljska cjelina - Džamija Zagrad sa haremom u Velikoj Kladuši proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čine objekat džamije i džamijski harem sa nišanima.

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru označenom kao k.č. 3153, posjedovni list broj 1067/01 (novi premjer), što odgovara k.č. 1388 i 1389, z.k. uložak broj 310 (stari premjer), k.o. Velika Kladuša, općina Velika Kladuša, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik primjenjuju se mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02 i 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

S ciljem trajne zaštite nacionalnog spomenika, na prostoru definiranom u tački I stav 3. ove odluke utvrđuju se sljedeće mjere zaštite:

- dopušteni su isključivo konzervatorsko-restauratorski radovi, radovi tekućeg održavanja, radovi koji će osigurati održivu upotrebu objekata, kao i radovi koji imaju za svrhu prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i

Hercegovine;

- nije dopušteno izvođenje radova koji bi mogli utjecati na izmjenu područja, kao ni postavljanje privremenih objekata ili stalnih struktura čija svrha nije isključivo zaštita i prezentacija nacionalnog spomenika;
- prilikom radova restauracije, konzervacije i prezentacije objekta neophodno je sačuvati izvorni izgled objekta uz korištenje izvornih ili sličnih materijala, primjenjujući izvorne metode obrade materijala i njihove ugradnje;
- potrebno je izvršiti hortikulturno uređenje harema džamije.

Na susjednim parcelama (k.č. 3151 i 3152) koje graniče sa zaštićenim prostorom dopuštena je rekonstrukcija postojećih objekata uz zadržavanje postojećih gabarita i visina. Moguća je interpolacija stambenih objekata najveće dopuštene spratnosti P+1, odnosno najveće dopuštene visine cca 6,50 m do krovnog vijenca.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti u dijelu u kojem su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provođenja mjera utvrđenih u tač. II - V ove odluke, te nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (<http://www.kons.gov.ba>).

VIII

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

IX

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“.

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Predsjedavajuća Komisije

Ljiljana Ševo

Broj: 06.2-2.3-77/11-27
7. septembra 2001. godine
Sarajevo

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na osnovi člana 2. stava 1. Zakona o provedbi odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za šta ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Zavod za zaštitu kulturnog naslijeđa Bihać je, dana 11.12.2006. godine, podnio peticiju za proglašenje džamije Zagrad u Velikoj Kladuši nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provođenju postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

Izjava o značaju dobra

Današnja džamija izgrađena je 1879. godine kao zamjenska za džamiju koja se nalazila na južnoj strani Starog grada u Velikoj Kladuši. Prema tarihu koji se nalazi iznad ulaznih vrata, džamija je sagrađena 1879. (1295. H) godine i prilikom njene gradnje u današnji objekat je ugrađen dio građevinskog materijala prvobitne džamije. Objekat pripada manjim jednodobnim džamijama koje su prekrivene četvorovodnim krovom sa prigradenom drvenom munarom. Karakteristika džamije je mahfil formiran u njenom potkrovlju. Uz džamiju se nalazi harem sa stotinjak nišana različite starosti. Ovi nišani su tipični za Bosansku krajinu i odlikuje ih bogata dekoracija, uglavnom sa sve četiri strane. Najčešći motivi na nišanima su sablja, nož, koplje, puška, zvijezda, polumjesec, geometrijski ornamenti i tondirane vrpce na rubovima. Na ženskim nišanima najčešći motiv je dekoracija u obliku pletenice.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (prijepis posjedovnog lista, sa kopijom katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak);
- sadašnje stanje i namjenu dobra, uključujući opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji i drugoj vrsti radova na dobru;
- historijsku, arhitektonsku i drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištenja dokumentacije u sklopu ove odluke;
- podatke o dosadašnjoj zakonskoj zaštiti dobra;
- stav vlasnika nije dobijen do momenta donošenja odluke.

Prema odredbi člana V stav 2. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 37. Poslovnika o radu Komisije, prije donošenja konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom, Komisija će pružiti mogućnost vlasniku predloženog nacionalnog spomenika, podnosiocu peticije, institucijama nadležnim za očuvanje naslijeđa, stručnim i naučnim institucijama, stručnjacima i naučnicima, kao i drugim zainteresiranim licima da iznesu svoje stavove. U skladu s tim, Komisija je, dopisom broj 06.1-35-236/06-2 od 08.02.2007. godine, zatražila dostavljanje dokumentacije i stavova u vezi sa proglašenjem džamije Zagrad u Velikoj Kladuši od: Općine Velika Kladuša, organ uprave nadležan za poslove urbanizma i katastra; Zemljišno-knjižni ured Općinskog suda u Velikoj Kladuši; Federalno ministarstvo prostornog uređenja; Zavod za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta; Javna ustanova „Zavod za zaštitu kulturnog naslijeđa“ Bihać. Nakon toga, Komisiji je dostavljena sljedeća dokumentacija:

- dopisom broj 05/2-30-sl/07 od 10.09.2007. godine Općina Velika Kladuša, Služba prostornog uređenja, resursa i zaštite okoline, Odjeljenje za katastar i geodetske poslove, dostavila je Komisiji sljedeće dokumente za džamiju Zagrad:
 - o Izvod iz posjedovnog list 1067/01, broj 05/2-30 od 29.08.2007. godine;
 - o Kopiju katastarskog plana broj 34 i 35 od 30.08.2007.godine;
 - o Zemljišnoknjižni izvadak broj 310 od 04.09.2007.godine.
- dopisom broj 07-40-4-473-1/07 od 12.02.2007. godine Zavod za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta dostavio je dopis u kojem stoji da džamija Zagrad u Velikoj Kladuši nije bila ranije zaštićena i da ne posjeduju dokumentaciju za taj objekat.

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Džamija Zagrad nalazi se u Velikoj Kladuši, u naselju Zagrad smještenog u podnožju Starog grada Velika Kladuša, na njegovoj zapadnoj strani. Naselje je od centra grada udaljeno oko 1 km.

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji koja obuhvata k.č. broj 3153 (novi premjer), što odgovara k.č. broj 1388 i 1389 (stari premjer); z.k. uložak broj 310; posjedovni list broj 1067/01; k.o. Velika Kladuša, općina Velika Kladuša, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Velika i Mala Kladuša, čiji je nekadašnji naziv bio Donja i Gornja Kladuša, spominju se još od XIII stoljeća. Naziv Kladuša prvi put se spominje 30. oktobra 1280. Godine, i to pod imenom Cladosa. To je vrijeme kada ovaj cijeli kraj pripada knezovima Blagajskim, Babonjićima. Međutim, u toku 1314. godine, u ovoj velikoj porodici dolazi do diobe i te godine Kladuša pripada knezu Radoslavu Blagajskom. Kasnije je ovaj kraj pripao Frankopanima Slunjskim.

Razvoj grada u srednjem vijeku direktno je bio povezan sa sajmištem, koje je bilo smješteno u Maljevcu, odakle je kasnije prebačeno pod Kladuški grad. Zanimljiva

su narodna predanja o postanku i imenima okolnih mjesta velikokladuške općine po kojima za Kladušu kažu da je dobila ime po svom prvom gospodaru izvjesnom Kladaru. Prema podacima iz historijskih spisa Arhiva Hrvatske, grad je bio utvrđen još u XV stoljeću, a razlog tome su česti osmanski upadi u ove krajeve. Stari grad Velika Kladuša smješten je na brežuljku iznad desne obale rijeke Graborske. Godine 1633. Osmanlije su osvojile Kladušu gdje ostaju sve do pada grada pod austrougarsku vlast. Srednjovjekovna utvrda je tada opasana novim, širim bedemima koji su bili paralelni sa starim bedemima, tako je grad ličio na uzvišenu tabiju. Tom prilikom, u sklopu novih bedema a nasuprot stare kule, sagrađena je i drvena džamija. Više pisanih izvora spominje drvenu džamiju unutar kladuškog utvrđenja.

Nakon pada Pećigrada, a zatim Podzvizda 20. oktobra 1878. Godine, pod austrougarsku upravu dolazi i posljednje mjesto u Bosni, Velika Kladuša. Veliki priliv stanovništva u Velikoj Kladuši prouzrokovao je potrebu za izgradnjom dodatnih sadržaja - trgovina, zanatskih radionica, stambenih objekata, kao i intenziviranje izgradnje vjerskih objekata.

„Za vrijeme austrougarske uprave u Velikoj Kladuši podignute su dvije najmarkantnije zgrade – obje bogomolje. Najprije je podignuta Gradska džamija, koja je otvorena 27. septembra 1901. godine. Otvaranje pravoslavne crkve, njeno osvećenje, također je uz veliku svečanost, održano 1913. godine”¹.

Današnja džamija Zagrad izgrađena je 1879. godine kao zamjenska izgradnja za džamiju koja se nalazila na južnoj strani Starog grada Velika Kladuša². Prema tarihi koji se nalazi iznad ulaznih vrata, džamija je sagrađena 1879. (1295 H) godine. Jedan dio građevinskog materijala prvobitne džamije ugrađen je u današnji objekat.

U džamiji Zagrad obavljale su se molitve sve do 2007. godine kada je napravljena nova džamija u naselju, tako da se danas džamija Zagrad samo povremeno koristi.

2. Opis dobra

Džamija pripada tipu džamija koje su prekrivene četvorovodnim krovom i imaju prigradenu drvenu munaru na jugozapadnoj strani. Objekat ima pravougaonu osnovu čije dimenzije iznose cca 10,10x 6,80 m. Prostor sofa prvobitno je bio otvoren i prekriven zasebnim jednovodnim krovom koji se oslanjao na šest drvenih stubova, od kojih su se četiri nalazila na prednjoj, sjeverozapadnoj strani objekta. Stubovi su međusobno bili povezani lukovima koji su u gornjem dijelu bili zatvoreni drvenim daskama a u donjem dijelu se nalazila drvena ograda. Visina sofa u odnosu na teren iznosila je cca 75 cm a pristup sofama bio je ostvaren preko četiri stepenika koji su bili smješteni u centralnom dijelu.

Objekat džamije ima izgled prizemne građevine. Konstruktivni zidovi džamije urađeni su od čvrstog materijala čija debljina iznosi 60 cm. Krovna konstrukcija je drvena sa četvorovodnim krovom koji je prekriven crijepom novije izrade.

Džamija ima ulazni prostor čije dimenzija iznose cca 1,15x5,6 m i prostor za molitvu dimenzija cca 5,6x7,1 m. U ulaznom dijelu se nalazi drveno jednokrako stepenište preko kojeg je ostvaren pristup mahfilu. Na zidu između ulaznog i molitvenog prostora smještena su drvena jednokrakna vrata čije dimenzije iznose cca 100x175 cm. Visina ulaznog dijela iznosi cca 3,00 a molitvenog prostora 3,65 m. U molitvenom prostoru je smješten mihrab, jednostavne izrade, koji na bočnim stranama ima drvene pregrade novije izrade, sa umetnutim staklenim ukrasima,

¹ Ravlić, Aleksandar, Monografija, Velika Kladuša kroz stoljeća, str. 176.

² Hilić, Hasan ef., Džamije u Velikoj Kladuši, Velika Kladuša, 1970.

širine cca 1,0 m. Mimer je starije izrade i nalazi se uz jugozapadni džamijski zid i njegova dužina iznosi cca 285 cm.

Mahfil se nalazi na visini od 3,00 m i zauzima gotovo polovinu molitvenog prostora. Formiran je u potkrovlju čime je dobijeno više prostora za vjernike. Konstrukcija mahvila je oslonjena samo na vanjske zidove jer u objektu nema stubova koji bi poduhvatili njegovo opterećenje. Mahfil je produžen i iznad ulaznog prostora, pa njegova dubina iznosi 4,7 m. Na prednjem centralnom dijelu izrađen je prostor za mujezina.

Munara je u osnovi osmougaona. Postolje munare je izgrađeno od klesanih kamenih blokova, dok je gornji dio izrađen od drveta, obložen pocinčanim limom. Munara ima otvoreno šerefe i prekrivena je šatorastim krovom na čijem vrhu se nalazi alem sa tri jabuke. Krov i šerefe munare izrađeni su od bakrenog lima. U donjem dijelu dimenzije munare iznose cca 1,5x1,25 m a visina munare do alema iznosi cca 13,55 m.

Na jugozapanom, jugoistočnom i sjeveroistočnom fasadnom zidu objekta nalaze se po dva prozorska otvora starije izrade, postavljena u jednom redu. Prozorski otvori su pravougaonog oblika dimenzija cca 50x145 cm.

Na sjeverozapanom fasadnom zidu nalaze se dva prozora dimenzija cca 75x135 cm koji su smješteni simetrično u odnosu na portal.

Vrata portala su dvokrilna, novije izrade, izrađena od drveta čije dimenzije iznose cca 130x175 cm. Prozorski otvori i portal koji se nalaze na sjeverozapanoj fasadi imaju jednostavan ram izrađen u malteru sa završetkom u formi prelomljenog luka.

Harem (mezaristan) džamije u Zagradu

Stari nišani se nalaze na jugozapanoj, jugoistočnoj i sjeveroistočnoj strani džamijskog objekta, a među njima se nalaze i nadgrobnici novijeg datuma.

U mezaristanu oko džamije, koji je podijeljen cestom na dva dijela, nalazi se stotinjak nišana različite starosti. Džamijski harem je djelomično ograđen ogradom koja je u lošem stanju.

Stari nišani u haremu su tipični za Bosansku krajinu. Muški nišani su bogato dekorirani, uglavnom sa sve četiri strane. Najčešći motivi na nišanima su sablja, nož, koplje, puška, zvijezda, polumjesec, geometrijski ornamenti i tondirane vrpce na rubovima nišana. Na ženskim nišanima koji su pravougaoni, ravni odozgo najčešći motiv je ispupčenje na leđima nišana u obliku pletenice.

1. Muški nišan sa turbanom, jednostavnije izrade, pravougaone osnove 19x17 cm i visine 124 cm sa tarihom na arapskom jeziku.

المرحوم محتاج الي رحمة الله محمد بن مصطفى ده ليك 1338

Pomilovani, potrebni milosti Boga Svevišnjeg Muhammed, sin Mustafe Delić. 1338 (1919/20)

2. Oštećen nišan dimenzija 21x21x110 cm sa djelomično čitljivim tarihom.

مغفور محمد بن علي دليك فقرا الله فاتحة 1310

Oprošteni Muhammed, sin Alije Delić, siromeh Božiji Fatiha 1310 (1892/93)

3. i 4. Dva muška nišana, identičnog izgleda i dimenzija 18x15x115 cm sa teško čitljivim natpisima iz kojih je jedino vidljivo pročitati da se radi o dva Omera koji su umrli iste godine 1335 (1916/17).

5. Veliki muški nišan sa turbanom, dimenzija 32x33x250 cm, bogato dekoriran sa motivima puške, šestougaone zvijezde, polumjeseca i tondirane vrpce koja okružuje tarih na arapskom jeziku.

المرحوم المحتاج الي رحمة الله تعالى مصطفى ابن حوسو شوويك سنة 1347
Pomilovani i potrebni milosti Svevišnjeg Boga Mustafa, sin Huse Šuvić. Godina 1347 (1928/29).

6. Muški nišan sa turbanom osnove 32x33 cm i visine 180 cm sa uklesanim mačem i tarihom na arapskom jeziku.

مرحوم مغفور محتاج الي رحمة الله تعالى محمد بك ابن درويش عن بهك تاريخ .. يوم شهر شوال 1268
Pomilovani, oprošteni i potrebni milosti Svevišnjeg Boga Muhammed-beg, sin Derviša iz Bihaća. Datum smrti ... dan mjeseca ševala 1268. godine (juli, august 1852).

7. Muški nišan sa turbanom dimenzija osnovice 22x19 i visine 130 cm sa isklesanim simbolima sablje, koplja i puške tarihom kojeg su atmosferske prilike potpuno izbrisale.

8. Muški nišan dimenzija 26x23x100 cm na kojem je latinični natpis: Gračanin Ibro 1868 – 1936.

9. Muški nišan sa turbanom dimenzija 20x28x130 cm, bez natpisa.

10. Muški nišan sa turbanom dimenzija 26x25x70 cm, ukrašen polumjesecom, geometrijskim ornamentima i tondiranom vrpcom, sa natpisaom na arapskom jeziku.

المرحوم المحالج الي ورحمة الله تعالى حره م ابن ابرو غراجانين سنة 1347
Pomilovani i potrebni milosti Svevišnjeg Boga Hurem, sin Ibre Gračanin. Godina 1347 (1928/29).

11. Muški nišan sa turbanom, dimenzija 19,5x19x165 cm sa uklesanim tarihom na arapskom jeziku.

المرحوم المغفور احمد ابن عمر سنة 1342
Pomilovani i oprošteni Ahmed, sin Omerov. Godina 1342 (1923/24).

12. Muški nišan sa turbanom, dimenzija 21x20x215 cm, sa pravougaonom nišom u kojoj je isklesan tarih na arapskom jeziku.

المرحوم المغفور المحتاج الي رحمة الله سليمان ابن ابرو 1295
Pomilovani i oprošeni, potrebni milosti Božije Sulejman, sin Ibre. 1295 (1878/79)

13. Muški nišan sa turbanom, dimenzija 18x17x136 cm, sa neobično visokim mudževozom (završni, gornji dio turbana) i tarihom na arapskom jeziku.

المرحوم المحتاج الي رحمت الله صاحب مرحمت مويو ابن صوليو 1310
Pomilovani i potrebni milosti Božije, Bog mu se smilovao Mujo, sin Sulje. 1310 (1892/93)

14. Muški nišan sa turbanom, dimenzija 21x21x165 cm sa tarihom na arapskom jeziku.

المرحوم سليمان ابن عبد المؤمن مرزلاق 1356
Pomilovani Sulejman, sin Abdulmumina Mržljak. 1356 (1937/38)

15. Muški nišan sa turbanom, dimenzija 24x22x185 cm sa tarihom na arapskom jeziku.

المرحوم المحتاج الي رحمت الله تعالي احمد ابن مويو مرزلاق 1356
Pomilovani i potrebni Božije milosti Ahmed, sin muje Mržljak. 1356 (1937/38)

16. Ženski nišan sa pletenicom, dimenzija 21x11x115 cm i djelimično čitljivim tarihom na arapskom jeziku.

.... مدفونه فاتنه بنت صالحو مرزلاق 1342
.....ukopana Fata, kći Salke Mržljak. 1342 (1923/24)

Dva stara nišana

Nekoliko stotina metara istočno od džamije nalazi se omanji mezaristan koji pripada džematu Zagrad. Lociran je na jednom brežiljku i u njemu se nalaze dva najstarija nišana na ovom području.

Jedan od njih je muški nišan sa turbanom jednostavne izrade koji ima dimenzije 24x22x200 cm. Isklesani tarih na arapskom jeziku nam kaže slijedeće:

المرحوم المغفور المحتاج الي رحمت الله صاحب و ملك علي بن علي علاغيك 1030
Pomilovani i oprošeni, potrebni milosti Božije, vlasnik (ovog groba) Alija, sin Alije Alagić. 1030 (1620/21)

Drugi nišan je ženski nišan, dimezija 24x14x145 cm, pravougaonog oblika sa pletenicom na kojem je tarih na arapskom jeziku. Iako to nije napisano ovdje je vjerovatno pokopana supruga spomenutog Alije.

المرحومة المغفور المحتاج الي رحمت الله كوله بنت ابرو حزايانيك 1036

Pomilovana, oproštena i potrabna Božije milosti Đula, kći Ibri Hazajanić (?). 1036 (1626/27)

Ova dva nišana su, po predaji prenesena sa mezristana koji se nalazio uz staru džamiju na tvrđavi Velika Kladuša. Vjerovatno je tada i urađena ova replika nišana sa tvrđave jer je teško vjerovati s obzirom na njihovu dob, postojanje tariha na njima, gramatičke greške na ženskom tarihu i prezimena koja se završavaju na „ić“ da su ovo originalni nišani.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Prostornim planom općine Velika Kladuša, 1986-2005 godine, Urbanističkim planom grada Velika Kladuša, kao i drugim planskim dokumentima od 1960. godine, džamija Zagrad je utvrđena i evidentovana kao kulturno-historijsko naslijeđe grada i općine Velika Kladuša radi očuvanja njene autentičnosti.

Od Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu federalnog ministarstva kulture i sporta Komisija je primila dopis u kojem nas obavještavaju da džamija u Zagradu nije bila zaštićena.

4. Istraživački ikonzervatorsko-restauratorski radovi

Nema podataka da li su na objektu džamije u Zagradu ranije vršeni istraživački, konzervatorski ili restauratorski radovi.

Od imama zagradske džamije dobijena je informacija da su 2009. godine rađeni radovi sanacije krova. Tom prilikom je zamijenjen dio drvene konstrukcije i pokrov, postavljen je potpuno novi crijep na krovu. Postavljeni su novi horizontalni i vertikalni oluci kao i nova drvena ulazna vrata.

5. Sadašnje stanje dobra

Od 2007. godine kada je napravljena nova džamija u naselju, džamija Zagrad se samo povremeno koristi.

Objekat je u lošem stanju zbog neodržavanja. Posebno je u lošem stanju fasada objekta, malter je mjestimično ispucao a mjestimično otpao sa zidova. Drveni prozori su dotrajali i nedostaju prozorska stakla.

Groblje je bilo aktivno do 2007. godine, tako da su novi grobovi postavljeni između starih nišana.

6. Specifični rizici

Neodržavanje objekta.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenikom („Službeni glasnik BiH“, br. 32/02 i 15/03), Komisija je donijela odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

A. Vremensko određenje

B. Historijska vrijednost

D. Čitljivost

D. IV. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru

E. Simbolička vrijednost

E. II Sakralna vrijednost

E. V. Značaj za identitet grupe ljudi

F. Ambijentalna vrijednost

ii. Značenje u strukturi i slici grada

G. Izvornost

i. Oblik i dizajn

ii. Materijal i sadržaj

iii. Namjena i upotreba

iv. Tradicija i tehnike

v. Položaj i smještaj u prostoru

vi. Duh i osjećanja

Sastavni dio ove odluke su:

- Kopija katastarskog plana, razmjera 1:2500, broj plana 34 i 35, k.č. broj 3153, k.o. Velika Kladuša, općina Velika Kladuša, Unsko-sanski kanton, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina; izdala Općina Velika Kladuša, organ uprave nadležan za poslove urbanizma i katastra; Zemljišno-knjižni ured Općinskog suda u Velikoj Kladuši, dana 28.09.2009. godine;
- Zemljišno-knjižni izvadak, z.k. izvadak: 1104 (za k.č. 1636, k.o. Velika Kladuša) zemljišne knjige su uništene, izdao Općinski sud u Velikoj Kladuši 30.08.2007. godine.
- Fotodokumentacija:
Fotografije postojećeg stanja džamije Zagrad u Velikoj Kladuši snimljene su oktobra mjeseca 2009. godine; fotografirale saradnice u Komisiji: arh. Alisa Marjanović i arh. Nermina Katkić.
- Fotografije i opis nišana u haremu snimljene su oktobra mjeseca 2009. godine; fotografirao spljni saradnik Komisije orijentalista Hazim Numanagić.
- Tehnička dokumentacija:
Tehničke snimke postojećeg stanja džamije Zagrad u Velikoj Kladuši izradili su arhitekti Zavoda za zaštitu kulturnog naslijeđa Bihać, a sastoji se od sljedećih nacrti:
Osnova prizemlja, osnova mahfila, šema krovišta, podužni poprečni presjek, kao četiri fasade, a sve u razmjeri 1:50.
- Izvod iz Prostornog plana općine Velika Kladuša, 1986-2005.

Korištena literatura

U toku vođenja postupka proglašenja historijskog spomenika džamija Zagrad u Velikoj Kladuši nacionalnim spomenikom korištena je sljedeća literatura:

1904. Truhelka, dr. Ćiro, Naši gradovi, Naklada knjižare J. Studnička I Dr., Sarajevo, 1904.

1943. Lopašić, Radoslav, Bihać i Bihaćka krajina, (II izdanje), Zagreb, 1943.

1952. Kreševljaković, Hamdija, Prilozi historiji bosanskih gradova pod turskom upravom, Prilozi za orijentalnu filologiju i historiju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom II, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1952.
1953. Kreševljaković, Hamdija, Stari bosanski gradovi, Naše starine I, Sarajevo, 1953.
1970. Hilić, Hasan ef., Džamije u Velikoj Kladaši, Velika Kladaša, 1970.
1986. Urbanistički zavod Banja Luka, Velika Kladaša Prostorni plan općine 1986- 2005, Institut za geodeziju in fotogrametrijo Ljubljana, 1986.
1998. Mujezinović, Mehmed, Islamska epigrafika u BiH, knjiga III, Sarajevo publishing, 1998.
1999. Bećirbegović, Mađida, Džamije sa drvenom munarom u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1999.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

*Alisa Marjanović, diplomirani inženjer arhitekture,
saradnik za spomenike graditeljskog naslijeđa
u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika*

Učesnik u istraživanju i izradi Prijedloga odluke (opis nišana):

*Azra Delalić, diplomirani historičar umjetnosti i diplomirani sociolog,
vanjski saradnik Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika*